

واکاوی رکود تورمی در اقتصاد با رویکرد نهادگرایی

مؤلف:
مرتضی ابراهیمی

انتشارات کتابداران

سرشناسه : ابراهیمی، مرتضی، ۱۳۶۵-

عنوان و نام پدیدآور: واکاوی رکود تورمی در اقتصاد با رویکرد نهادگرایی / مولف مرتضی ابراهیمی.

مشخصات نشر : مشهد: انتشارات کتابداران، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۱۰۲ص. / شابک : 978-622-628069-3 / وضعیت فهرست نویسی : فیا

یادداشت : کتابنامه: ص. ۹۲-۱۰۲. / موضوع : تورم / موضوع : (Inflation (Finance

موضوع : سکون اقتصادی / موضوع : (Stagnation (Economics

موضوع : شرکت های صاحب سهم / موضوع : Holding companies

رده بندی کنگره : HG۲۲۹ : رده بندی دیویی : ۳۳۲/۴۱

انتشارات کتابداران

واکاوی رکود تورمی در اقتصاد با رویکرد نهادگرایی

مولف : مرتضی ابراهیمی

ناشر: کتابداران - مشهد مقدس ۰۹۱۵۹۱۵۴۰۶۸

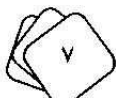
صفحه آرایی و مشاور فنی چاپ: مصطفی میرزایی

طراح جلد : استودیو هنری کتابداران (سیدسعید شفیعی)

شمارگان: ۵۰۰ جلد نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸

شابک: 978-622-6280-69-3 قیمت: ۳۸.۰۰۰ تومان

حق چاپ و نشر برای نویسنده و انتشارات کتابداران محفوظ می باشد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱۱
فصل اول ؛ رکود تورمی ؛ تعاریف و نظریه ها و مطالعات انجام شده ۱۵	
مقدمه.....	۱۷
تاریخچه رکود تورمی.....	۱۷
دیدگاه مکاتب اقتصادی درباره رکود تورمی.....	۲۲
دیدگاه مکتب کلاسیک.....	۲۳
دیدگاه مکتب کینز.....	۲۳
دیدگاه مکتب پولیون.....	۲۴
دیدگاه مکتب کلاسیک های جدید.....	۲۵
دیدگاه مکتب کینزین های جدید.....	۲۶
مکتب نهادگرایی.....	۲۶
مضمون اقتصاد نهادگرایی.....	۲۷
نهادگرایان قدیم (اولیه).....	۲۷
نهادگرایان جدید.....	۲۸
اهمیت نهادها.....	۲۸
نظریه انباشت تفاضلی.....	۳۰
کارایی نهادها در قالب حاکمیت قانون و فساد.....	۳۱

۳۲..... حاکمیت قانون

۳۳..... مطالعات صورت گرفته در داخل کشور

۳۵..... مطالعات صورت گرفته در خارج از کشور

فصل دوم؛ نواقص بازار و پیامدهای آن در اقتصاد..... ۴۱

۴۳..... اطلاعات ناقص

۴۵..... قدرت بازار

۴۶..... هزینه‌های مبادله

فصل سوم؛ نهادگرایی؛ تعاریف و کارکردهای اقتصادی آن..... ۵۱

۵۳..... بنیان گذاران و پیشگامان نظریات اقتصاد نهادگرا

۵۳..... (الف) تورستن ویلن

۵۴..... (ب) جان آر. کامونز

۵۴..... (ج) داگلاس نورث

۵۶..... نهادهای رسمی و غیررسمی

۵۷..... کارایی نهادها

۵۹..... کارکردهای ممکن کننده و محدودکننده نهادها

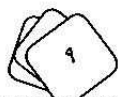
۶۰..... نظام‌های اقتصادی و ساختارهای سازمان‌دهی

۶۳..... میزان اهمیت نهادها

۶۳..... نهادها و نقش مهم آن در توسعه

۶۶..... تاثیر فرهنگ بر پیامدهای اقتصادی

۶۸..... گروه‌های برگزیده و دارای قدرت

۶۹	نقش کارآفرینان در ساختارهای نهادگرایی
۷۱	دلایل قرارگرفتن کارآفرینی در نهادهای اجتماعی
۷۲	کارآفرینان نهادی
۷۲	کارآفرینان نهادی در نظام های اقتصاد نوظهور از نوع بازار
۷۳	راهبردهای تغییر قوانین در کارآفرینان

فصل چهارم؛ حاکمیت قانون و رکود تورمی در اقتصاد..... ۷۵

۷۷	ابعاد مفهومی حاکمیت قانون
۷۷	برداشت ارسطویی
۷۷	برداشت منتسکیو
۷۸	برداشت شکلی از حاکمیت قانون
۷۸	حاکمیت قانون و اقتصاد
۸۱	نتیجه گیری بعد حاکمیت قانون

فصل پنجم؛ فساد و رکود تورمی در اقتصاد..... ۸۳

۸۵	تعریف فساد از نظر اندیشمندان
۸۶	پیامدهای کلی فساد در جامعه
۸۶	فساد و اقتصاد
۹۰	فساد در دولت ها
۹۱	راه حل هایی کاهش فساد اقتصادی در دولت ها

فهرست منابع و مآخذ..... ۹۲

۹۳	منابع فارسی
۹۷	منابع لاتین

مقدمه

رکود تورمی^۱ پدیده‌ی اقتصادی نامبارکی است که در بسیاری از کشورهای جهان و به‌طور ویژه کشورهایی که در حال توسعه‌اند، به وقوع پیوسته است. اقتصادهای درگیر این معضل برای درمان و رفع آن راهکارهایی را به کار بسته‌اند که برگرفته از نحوه تحلیل این پدیده و به‌طور جامع وضعیت اقتصادی حاکم بر آن کشورها بوده است. چارچوب نظری نهادگرایی اعتقاد دارد تنها نباید ریشه مشکلات اقتصادی همچون رکود تورمی را در عوامل اقتصادی جست، بلکه می‌توان عوامل دیگری چون: نهادهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را در بروز و ظهور این پدیده متصور بود.

بررسی شرایط حاکم اقتصادی مبین و گویای این مسئله است که اقتصاد ایران به دلیل ساختارهایی که دارد هر از گاهی دچار رکود تورمی می‌شود و تحلیل وضعیت سال‌های اخیر این مسئله را تأیید می‌نماید (مدنی زاده و رحمتی، ۱۳۹۳).

لذا یکی از مسائلی که ذهن اقتصاد دانان در ایران را به خود مشغول کرده است، پی بردن و یافتن ریشه‌های مؤثر بر رکود تورمی و در ادامه ارائه راهکارهایی برای برون‌رفت از این معضل است.

رکود تورمی را می‌توان وضعیتی درون اقتصاد هر جامعه‌ای اطلاق کرد که به‌طور هم‌زمان تورم و رکود اقتصادی را در کنار افزایش و ازدیاد نرخ بیکاری به وجود می‌آورد. این مقوله، گزندها و پیامدهای نامطلوبی را در جنبه‌های مختلف بر اقتصاد یک کشور تحمیل می‌نماید (کرمی و حیدر پور، ۱۳۸۶).

معضل رکود تورمی وقتی در اقتصاد یک کشور نمایان و به وقوع می‌پیوندد، آثار و نتایج جبران‌ناپذیری بر جای می‌گذارد، حال اگر این اقتصاد ضعیف و به تعبیری بیمار باشد، طبعاً این آثار عمیق‌تر و گسترده‌تر می‌شود و نیز یک دور باطل در اقتصاد را به همراه می‌آورد. همان‌طور

که می‌دانیم اقتصاد ایران با توجه به آمارهای منتشرشده بانک مرکزی، نرخ تورم و بیکاری قابل توجهی دارد و از طرفی درآمد حاصل از فروش نفت، نقش مهمی در تأمین بودجه کشور دارد؛ همچنین با مشکلاتی نظیر تحریم‌های بین‌المللی در حوزه‌های مختلف از جمله: نظام بانکی و فروش نفت و غیره روبرو است.

حال اگر اقتصاد ایران با پدیده‌ی رکود تورمی روبرو شود واضح است برای رهایی از این شرایط بایستی بررسی‌های جامع‌تری نسبت به قبل صورت گیرد چراکه دیگر با سیاست‌های معمول در حوزه‌ی اقتصاد نمی‌توان آن را از این وضعیت باتلاق‌گونه نجات داد، به این دلیل که اگر این‌گونه بود این پدیده به‌صورت دوره‌ای و سریالی خودنمایی نمی‌کرد (باستانی فر و میرزایی، ۱۳۹۳). از علل اقتصادی وقوع رکود تورمی طبق بررسی‌های صورت گرفته می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

(۱) تغییرات نرخ ارز و تأثیر آن بر هزینه‌های تولید
(۲) نارسایی‌های بخش عرضه اقتصاد،
(۳) افزایش نقدینگی،

(۴) نوسان درآمدهای نفتی و وابستگی بودجه‌ی دولت به آن.

مسئله‌ای که تأمل‌برانگیز است این نکته است که با آنکه عوامل نهادی در شرایط خاص خود می‌تواند بر بحران‌هایی همچون رکود تورمی تأثیرگذار باشند، نادیده گرفته شده‌اند. گواه این مدعا با عطف به نظریه‌ی مطرح‌شده توسط نیتزان^۱ (۱۹۹۰) قابل استناد هست؛ که براساس آن می‌توان ساختار اجتماعی را در قالب نظریه انباشت تفاضلی تحلیل کرد. از نظر وی اقتصاد سرمایه‌داری به‌صورت یک نظام توزیع سود عمل نمی‌کند، چرا که گروه‌های پرنفوذ و رانتی با در اختیارگرفتن ابتکار عمل در بازار و برداشتن سود کلان از آن، موجب کاهش سود برای دیگر بنگاه‌ها شده و از

طرفی با ایجاد انحصار در مواد اولیه سبب به حداقل رسیدن و کاهش انگیزه‌های رقابتی و تولیدی برای سایر بنگاه‌ها شده و در نهایت باعث ایجاد تورم رکودی خواهند شد.

لذا با توجه به مبانی نظری در زمینه رکود تورمی و نیز مطالعات و نظریات ارائه شده همچون اقتصاد نهادگرایی^۱ می‌توان عوامل زیادی را در ایجاد و تداوم رکود تورمی در نظر گرفت. این کتاب با استفاده از نظریه‌ی نیتزان که معتقد به اثرگذاری عوامل اجتماعی، سیاسی و نیز دولت در رکود تورمی هستند و نیز بهره‌گیری از شاخص‌های نهادی حکمرانی^۲ قصد دارد به بررسی نقش عوامل ذکر شده در رکود تورمی بپردازد.

در بررسی و سیر مطالعات موضوع این کتاب، پژوهشی که به‌طور مستقیم به بررسی و تحلیل رکود تورمی در اقتصاد ایران با رویکرد نهادگرایی بپردازد، به دست نیامد. همچنین با توجه به اهمیت عوامل نهادی و نقش برجسته‌ی شاخص‌های حکمرانی کتاب حاضر به بررسی تأثیر حاکمیت قانون و فساد بر رکود تورمی در اقتصاد ایران با رویکرد نهادگرایی طراحی شده است. کشور ایران دارای ویژگی‌های منحصر به فرد و خاص همچون جمعیت جوان و آماده کار، داشتن منابع غنی نفت و گاز و نیز معادنی همچون مس، سنگ آهن و غیره، آب و هوا و شرایط مناسب برای کشاورزی، داشتن مرزهای آبی و زمینی با کشورهای مختلف که با توجه به شرایط کشورهای همسایه زمینه بسیار مطلوبی برای تجارت وجود دارد، است.

بدین ترتیب این سؤال مطرح می‌شود که چرا با داشتن ویژگی‌های مطلوب ذکر شده در کشور و نعمت‌های الهی خدادادی، وضعیت اقتصادی کشور در شرایط مناسبی قرار ندارد و با مشکلاتی نظیر رکود تورمی روبه‌رو است. رکود تورمی از جمله پدیده‌هایی است که در دهه‌های اخیر به صورت متمادی و دوره‌ای طبق مطالعات صورت گرفته در اقتصاد ایران وجود داشته است (یوسفی و خادم، ۱۳۹۶)، که به دنبال آن اتفاق‌های ناخوشایندی در حوزه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی را به همراه داشته است.